

Dementie als grote schoonmaak

Door: Krista Mirjam Dijkerman

‘Voor de goed geordende geest is de dood tenslotte gewoon het volgende grote avontuur’, houdt schoolhoofd Perkamentus Harry Potter ergens voor. Geweldig als kinderen dat zo meekrijgen. Ik ben die woorden nooit vergeten.

Ik moet er weer aan denken als ik een artikel lees dat gaat over de vraag of je straks alvast uit voorzorg een euthanasieverklaring mag ondertekenen voor het geval je zou gaan dementeren...

Het raakt me, omdat ik door de jaren heen, in mijn werk als verpleegkundige in een psychogeriatrisch verpleeghuis, een dementeringsproces nu juist ook ben gaan zien als een mogelijkheid om de geest te ordenen en op te ruimen. Hoe tegenstrijdig dat ook moog klinken. Dementie als een grote schoonmaak, als een kans om wat innerlijk soms zo hardnekkig verwrongen vast kan zitten in een mens, los te weken, uit de knoop te halen, schoon te maken, op te laten lossen. Zodat het licht kan worden, en je uiteindelijk in vrede kunt sterven. Wat doe je jezelf aan als je je die mogelijkheid bij voorbaat ontnemt?

Natuurlijk, het ligt niet direct voor de hand om zo naar dementie te kijken. En toen mijn moeder 20 jaar terug ging dementeren was ik te boos en te bang om me überhaupt af te vragen of een dementeringsproces je ook iets kan geven, je iets kan leren. Toch, soms zag ik haar stralen, als nooit tevoren. Zoals ze daar zat, kleverig van de chocola en dan de lucht die van haar af kwam - weer te laat voor de wc. Maar haar ogen. Ze kon geen woord meer zeggen, maar sprak met haar hele lichaam: dat het leven goed was, helemaal goed.

En ja, toen ik er op ging letten, maakte ik ook in het verpleeghuis wel mee hoe sommige mensen in de afbraak van hun persoonlijkheid opbloeden, zacht werden, voor zichzelf, voor anderen. Soms na een periode van verwarring, diepe eenzaamheid, wanhoop, steeds minder zelf kunnen - je zult mij niet horen zeggen dat dementeren niet ook een lijdensweg is, o nee. Wel dat die niet persé uitzichtloos hoeft te zijn, ook weer voorbij kan gaan.

Ik denk aan die man die altijd zo’n tiran was voor vrouw en kinderen. Natuurlijk, als je dan meer hoort over hem, hoe hijzelf als kind... De ene dochter die nog wel komt, nu wel durft, gaat schichtig in en uit. Het verlangen in zijn ogen, tranen als hij m’n hand zoekt, hulpeloos als een kind. Steeds beter gaat hij voelen, woordeloos, hoe het is geweest, wat hij heeft gedaan. Als hij sterft, zit zij bij hem, hand in hand met haar vader.

Ik zie die oude vrouw voor me, altijd zo hard voor zichzelf en haar omgeving. Altijd alleen gebleven. Want niets deugde, geen mens was ooit goed genoeg. Haar mond samengeknepen van veroordeling. Maar terwijl wie zij altijd was geweest onder onze ogen, in sneltreinvaart, afbrokkelde, kwam er iets anders in haar op: verwondering en, in het kielzog daarvan, dankbaarheid, voor de aandacht die ze kreeg, elk klein gebaar van warmte. Ze liet zich erdoor koesteren, er zette zich een glimlach om haar mond. Mensen waren graag bij haar.

Kan dat dan niet anders? Moet het soms echt zo, zo pijnlijk, schrijnend? Ik stel die vraag regelmatig aan mijzelf. Mijn echtgenoot is altijd doordrongen geweest van de pijn in het leven, wat mensen elkaar aandoen, aan eenzaamheid, oorlog, honger en geweld. Is dat dementeringsproces z’n laatste uitweg om zich daarvan te bevrijden?

We zitten al uren in de tuin, ik zijn cipier en zijn gevangene, hij ver bij mij vandaan. Ik klamp me vast aan de zon, aan hoe die speelt door het groen.

‘Hier’, zeg ik ‘drink wat...’, als hij eindelijk een beetje terug lijkt te komen en houd hem het glas voor. Hij komt terug in zijn lichaam, drinkt. Gaat ineens stralen, pakt m’n hand, drukt er een kus op. In de

holte die ontstaat als pijn en persoonlijkheid verdwijnen, kan het licht opgaan. Wordt de grens doorzichtig, de dood een volgend groot avontuur.

Krista Mirjam Dijkerman (1956), theologe, heeft jarenlang als verpleegkundige met dementerende mensen gewerkt. Met haar boek [Varen op je ziel. Open door dementie](#) vraagt zij aandacht voor de 'zielzorg voor dementerende mensen', een nog weinig belicht aspect in de psychogeriatric.